

เทศน์เช้า วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรมๆ ฟังธรรมคืออะไร ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลวงปู่มั่นท่านสอน หลวงปู่มั่นสอนว่า ดีที่ไม่มีโทษ ความดีที่ไม่มีโทษไม่มีภัยนั้นนะ ความดีที่แท้จริง

ความดีที่มีโทษมีภัย ความดีที่แลกมาด้วยการแลกเปลี่ยน เห็นไหม ความดีที่ไม่มีโทษนั้น เป็นความดีที่แท้ ถ้าดีแท้ ดีแท้มันมาจากไหน ถ้าดีแท้ขึ้นมา คุณแลกมาด้วยชีวิตนะ เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราแลกมาด้วยชีวิต ธรรมะอยู่ฝากตายๆ เอาชีวิตนี้เข้าแลก

เวลาปฏิบัติไปแล้วกิเลสมันหลอกว่าจะตายๆ ขอดูซิอะไรตายก่อน ขอดูด้วยสติด้วยปัญญานะ เพราะเรามีสติมีปัญญามันกล้าเข้าไปเผชิญกับความตาย ใ้พวกเราไม่กล้าเข้าไปเผชิญหรอก พออ้างว่าตายนี้คือโรราบเลย

เวลาแบบว่าถ้ามันแลกมาด้วยความตายๆ ธรรมอยู่ฝากตายๆ ถ้ามันฝากตายแล้ว ถ้ากิเลสมันบอกมันจะตายแล้วแหละ อดอาหารก็จะตาย ภาวนาก็จะตาย นั่งสมาธิก็จะตาย จะตายทั้งนั้นนะ คือโรราบเลย เลิก

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราจะพิสูจน์ว่าอะไรคือตาย ขอดูซิอะไรตายก่อน ถ้าอะไรตายก่อน พิสูจน์กันๆ อะไรตาย แขนหรือตาย ขาหรือตาย สมอหรือตาย ตัวหรือตาย คนหรือตาย ใครตาย ไม่เห็นมี นี่ถ้ามันไม่มี เห็นไหม

ดีที่ไม่มีโทษ ดีที่ไม่มีโทษ เวลาจะแลกมา แลกมาด้วยสติด้วยปัญญาอย่างนี้ เวลาแลกมา แลกมาด้วยสติสัมปชัญญะที่กล้าหาญ ถ้ากล้าหาญนะ ไม่เกรงกลัวกับกิเลสที่มันเอามาปลิ้นปล้อน ถ้ามันเอามาปลิ้นปล้อน เราก็แพ้ตัวของเราใช่ไหม ถ้าเราแพ้ตัวของเรา เราจะมีจุดยืนได้อย่างไร เราจะมีคุณงามความดีมาจากไหน คุณงามความดีอยู่ใต้กิเลสทั้งนั้น กิเลสมันครอบงำทั้งนั้น ถ้ากิเลสมันครอบงำนะ ต้องอย่างนั้นๆ

คนที่มีอำนาจวาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้บารมีธรรมๆ สร้างคุณงามความดีมาทั้งนั้น เวลาสร้างคุณงามความดีมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระเจ้าว่ากัน เพราะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลาภสักการะถึงมากขนาดนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไม่ใช่ เราทำมาเองๆ เพราะเป็นพระโพธิสัตว์สลละมามหาศาล แม้แต่ชีวิตก็สลละมา สลละมาทั่ว แต่เวลาสลละมาแล้ว เวลามันเป็นขึ้นมา ด้วยอำนาจวาสนาบารมีนั้นถึงได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่เคารพบูชาก็เชื่อมั่นในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้บูชาคุณ บูชาคุณของท่าน ใ้พวกเดียรถีย์นิครนถ์มันก็ถลันมันก็ถลัน มันก็ทำลายทั้งนั้นนะ ในพระไตรปิฎกมีมหาศาล

สิ่งที่เป็นบารมีธรรมๆ แม้แต่มีบารมีธรรม บางคนก็มีกิเลสเหมือนกับโลก เรามีเงินทองเราจะไปแจกคนทั่วไปไม่ได้ เราจะไปแจกคนที่เป็นคุณธรรม แจกคนที่เป็นประโยชน์ ให้เขาสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมา เราไม่ไปแจกให้เด็กมันเสียคน แจกให้มันเล่นการพนัน ให้แจกแล้วให้คนไปซื้อยาเสพติด เงินนี้ทำให้คนเสียก็ได้ เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่แสดงธรรมๆ เขาเชื่อฟังหรือไม่ มันจะเป็นประโยชน์กับเขาหรือไม่ ถ้าเป็นประโยชน์กับเขามันก็เป็นประโยชน์กับเขา ถ้าไม่เป็นประโยชน์กับเขา เราก็เป็นหน้าที่ หน้าที่แสดงธรรมไปแล้วมันเป็นผู้ที่ย่อยสลาย ผู้ที่จะมาขบคิดให้มันเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ถ้าเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ธรรมมันจะเกิดๆ ไม่ใช่เราไปวิ่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน

แข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อำนาจคือกองไฟ สิ่งที่แสวงหาๆ เข้าไปกอดแท่งไฟแดงๆ ทั้งนั้น เข้าไปกอดแท่งไฟ เหล็กแดงๆ เผาไฟแดงๆ แล้วเข้าไปกอดไถ่นะ มันมีความสุขจริงหรือ แต่โลกเขามองกันอย่างนั้นนะ

แต่โดยธรรมๆ เวลาทำดีทำชั่วมันต้องมีผลกระทบทั้งนั้นนะ ถ้าทำความดีขึ้นมา ทำดี นี้บารมีของธรรม คำว่า "อิทธิพล" อิทธิพลที่เป็นคุณธรรม อิทธิพลที่ดีเพื่อประโยชน์ อิทธิพลที่เลว กดขี่ข่มเหงเขา นี่มันอยู่ที่สติปัญญาของคนไง

ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่อประโยชน์กับเราเอง สิ่งที่ได้มาด้วยความสุจริต สิ่งนั้นว่าเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นหน้าที่การงานของเรา ความเพียรชอบ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนให้ว่างๆ ว่างๆ ว่างๆ นอนกันสบาย ไม่มี

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา พระโสดาบันจนฝ่าเท้าแตก เวลาพระจักขุบาลถือเนลล์ชกิกจนตาบอด นี่มันต้องความเพียรชอบ มันต้องมีความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธสาหัส มันไม่ลอยมาจากฟ้าหรอก ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรีๆ

คนเราบุญกุศล บาปอกุศลก็ที่เราทำมา เวลาเราทำอะไรก็ตาม ถ้ามันเป็นบุญกุศลขึ้นมา ทำสิ่งใดประสบความสำเร็จ นี่เรามีบุญมีวาสนา เราทำอะไรแล้วมันขาดตกบกพร่อง อืม! เราทำมา แต่มันไม่เป็นอย่างนั้นนะสิ ก็เลสมันบีบคั้นในใจสิ พอเราทำอะไรแล้วไม่สมความปรารถนา “คนนั้นรังแกเรา คนนี้ทำร้ายเรา” คนอื่นทั้งนั้นเลย มันไม่โทษว่าตัวมันทำนะ

แต่ถ้าเป็นคนมีสติปัญญา เออ! เราทำเอง จะดีจะชั่วก็ตัวทำ จะสูงจะต่ำก็ตัวทำทั้งนั้น เราทำทั้งนั้น เราทำทั้งนั้น แล้วความดีที่ไม่มีโทษ ความดีที่ไม่มีโทษ เห็นไหม

เวลาบอกทำบุญทิ้งเหว เราทำบุญแล้วก็ทำบุญ ทำบุญแล้วมันนะปะฎิคาหก ให้ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์บุญมหาศาล แล้วสบายใจ ไม่ใช่ติดสินบน ทำบุญแล้วถูกรางวัลที่หนึ่ง ถ้าไม่ถูกก็เอาแล้ว สิบสวน ทำไม่ไม่ถูกรางวัลที่หนึ่ง

อ้าว! นี่ไง มันไม่ทิ้งเหวไง ถ้ามันทิ้งเหว ทิ้งเหวมันก็จบ ถ้าทำบุญทิ้งเหว ทำบุญทิ้งเหว บุญมหาศาล เวลาบุญมหาศาลขึ้นมา เราทำของเราจนเกิดอำนาจวาสนาบารมี

คนดีนะ คนเขาร่ำลือว่าคนนั้นเป็นคนดี คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ คนดีตกต่ำที่ไหน คนก็ช่วยเหลือค้ำจุน คนชั่วหนักแผ่นดิน ตายเสียได้ก็ดี ไม่มีใครช่วย นี่ไง บารมีธรรมๆ ใจ เวลาอำนาจนะ พยายามวิ่งเข้าไปแสวงหาจะไปกอดกันไว้ กอดไว้มันได้ประโยชน์อะไรขึ้นมา มันมีแต่ของร้อนๆ ทั้งนั้น

ความดีที่ไม่มีโทษๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีกำมือในเรา แบบตลอด พยายามเรือสัตว์ขนสัตว์ มันมีสิ่งใดที่จะเป็นคุณธรรมในใจของสัตว์โลก อริยทรัพย์ๆ ทรัพย์ในหัวใจของเรา

สิ่งที่แสวงหามากมายขนาดไหน เศรษฐีผู้สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละทรัพย์ออกบวช กษัตริย์สละตำแหน่งออกบวชฯ ออกบวชเพื่ออะไร ออกบวชเพื่อจะหาความจริง เพื่อเห็นคุณค่าในหัวใจอันนี้

ข้าวของเงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ ทุกคนมีสิทธิ์หมด อยู่ที่อำนาจวาสนาคนจะแสวงหามา แต่ที่อริยทรัพย์ฯ เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บัณฑิตตั้ง สันติปฏิญญา บัณฑิตตั้งรู้เฉพาะตน เอมมาอดกันไม่ได้ ใครมีคุณธรรมในใจขนาดไหนก็เป็นของเขาขนาดนั้น มีแต่ผู้ที่สูงกว่ารู้เท่านั้นที่จะตรวจสอบได้ ถ้าตรวจสอบได้ คุณธรรม คุณธรรมที่สูงกว่าฯ จิตใจที่สูงกว่าตั้งจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมา ตั้งจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมา

แต่ถ้ามันไม่เป็นเช่นนั้น เห็นไหม แสวงหาฯ อำนาจเหมือนของร้อน พอคนมีอำนาจชี้หลังเสือ ชีหลังเสือลงหลังเสือไม่ได้นะ ถ้าพอลงหลังเสือไม่ได้ โอ้โฮ! มันเครียดนะ ลงหลังเสือไม่ได้ มันกลัวเขาตะบปเอา แต่ถ้าวันไหนมันเคลียปัญหาได้ มันลงหลังเสือได้มันยิ้มแย้มแจ่มใส นะ ไ้คนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสมันปลอดภัย เออ! ลงหลังเสือได้แล้ว

นี่พูดถึงในสังคมฯ ใด เวลาชี้หลังเสือฯ ชีหลังเสือเพราะอะไร เพราะมีแสวงหา มีบิบบคั้น เขา มีแก๊งเขา มีทำลายเขา แล้วเขาจะเอาคืนมาทำอย่างไร เวลาเขาจะเอาคืนมา เวลาเขาจะเอาคืนมาก็ไปโทษเขาไม่ดีฯ ใด

แต่ถ้ามันเคลียปัญหาได้ มันจัดการสิ่งปัญหาได้ เวลามันเคลียกันได้ เห็นไหม คนเราไม่มีพิษไม่มีภัย ใครจะทำร้ายเรา เว้นไว้แต่กรรมเก่า เว้นไว้แต่คนมีกรรมนะ อุบัติเหตุ การเกิดผล กระทบต่างๆ มันมีที่มาที่ไป มันต้องมี ไม่ชาติใดก็ชาติหนึ่ง ถ้าเราเคลียปัญหาของเราได้ มันจบนะ ถ้ามันจบ มันสบายใจฯ นี่พูดถึงเวลาลงหลังเสือนะ แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละเอียดกว่านั้น

กิเลสมันบิบบคั้นในหัวใจของเรา เวลากิเลสมันบิบบคั้นในหัวใจของเราฯ ทุกคนซึ่งดีซึ่งเด่น ซึ่งดีซึ่งชั่ว แม้แต่การกระทำก็อยากเบียดเบียนเสียดสีกัน ถ้าคนที่มีธรรม คนที่มีธรรมนะ เขายืนนะ เราเห็นบ่อยๆ คนที่เขาไม่ธรรมนะ เขานั่งยิ้มฯ เชิญครับ ใครจะแซงหน้าแซงหลัง ไปเถอะ เดียวมันไปล้มอยู่ข้างหน้านั้นนะ เราเดินมาทีหลัง เราถึงก่อน นี่คนที่เขามีธรรม

เพราะธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่การเสียดสละให้โอกาสกันก็เป็นบุญ เราทุกข์เรายากกันนะ ชួយ! ไม่มีเงินไม่มีทอง ไม่ได้ทำบุญเหมือนเขา จะแข่งกันด้วยจำนวนตัวเลข แต่ไม่ได้คิดเลยว่าบุญมันเกิดจากเจตนาของคน เจตนาของคนที่ยิ่งใหญ่มันคิดแต่เรื่องดีๆ มันคิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์กับหัวใจนี้ มันไม่คิดไปเอาพินเอาไฟมาเผาหัวใจของตน นี่ไง ให้เขาไปก่อน ให้เขาไปก่อน นี่สิ่งที่ เป็น ถ้ามีสติปัญญา

ถ้าเราบอกว่าเราเรียกอะไรไง เราเรียกร่องตรวจสอบ “ทำบุญแล้วไม่ได้บุญ ทำบุญแล้วไม่ได้บุญ ทำดีแล้วไม่ได้ดี”

ทำดีแล้วได้ดีแน่นอนทั้งนั้นนะ ดูหายใจสิ หายใจสะตวงนี่ปลอดโปร่ง เป็นหวัดสิ หายใจไม่ออกสิ เอาออกซิเงินมาทิมปลายจมูกเลย นี่ไง แค่หายใจนะ แล้วความคิดละ แล้วอำนาจวาสนาละ แล้วการกระทำละ นี่ถ้ามันมีสติมีปัญญา ถ้ามันมีสติปัญญา เรามีสติปัญญา เราเท่าทันกิเลสในใจของตน

ถ้าเท่าทันกิเลสในใจของตน สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบหมายความว่า เป็นอิสระจากกิเลส เป็นอิสระภาพ ตอนนี้เป็นอิสระภาพเพราะอะไร จิตนี้เหมือนน้ำ น้ำใสๆ อยู่ในแก้วใสๆ เราจะไม่รู้เลยว่า มีน้ำหรือไม่มีน้ำ ถ้าเราเต็มสียงไปในแก้วน้ำนั้นเราจะเห็นว่า อ้อ! มันมีน้ำอยู่

นี่ก็เหมือนกัน น้ำใสๆ ในใจของเรามันทรงตัวมันเองไม่ได้ มันก็อยู่ที่ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกนี่คือความคิด คือสี คิดนุ่น คิดนี่ คิดร้อยแปด มันเป็นอิสระไม่ได้ จิตนี้ไม่เคยเป็นอิสระ ต้องเกาะสัญญาอารมณ์ไปตลอด ต้องคิดตลอด ต้องหวังพึ่งเขาไปตลอด จิตมันทรงตัวมันเองไม่ได้

ทั้งๆ ที่จิตนี้จิตเดิมแท้นี้่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้นี้่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส จิตเดิมแท้นี้ ถ้าดวงจิตนี้เป็นดวงธรรมทั้งหมด ถ้าดวงธรรมทั้งหมด ธรรมธาตุ ธรรมธาตุพ้นจากกิเลสไปไม่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ทั้งๆ ที่มันมีคุณค่ามหาศาลเลย แต่เวลากิเลสมันครอบงำแล้วมันช่วยตัวมันเองไม่ได้

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอน สอนถึงเรื่องการทำบุญกุศลก่อน ใน
ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่องอนุปพุทธิกถา เรื่องให้เสียสละทาน คำว่า
“เสียสละทาน” เพื่ออะไร

เสียสละทาน ถ้าคนเสียสละทานได้ คนมีจิตใจที่เป็นสาธารณะได้ มันจะฟังเหตุฟังผล
ของมันไง ถ้าคนจิตใจไม่เป็นสาธารณะ จิตใจไม่เผื่อแผ่ ไม่คิดถึงตนเอง มันจะเอารัดเอาเปรียบ
เขา ถ้ามันเอารัดเอาเปรียบเขา เหมือนกับจิตที่มันพึ่งตัวเองไม่ได้อยู่แล้วนะ ยังใส่แวนอีกสองชั้น
นะ แล้วยังปิดตาด้วยเทปกาวเลย ไม่เห็นเลย แล้วยัง “กูดี ๆ” แล้วยังเรียกร้องนะ “ทำไมกูเกิดเป็น
คนไม่เท่าเขา” นี่ไง เพราะจิตใจคนมันเห็นแก่ตัว มันยึดมันถือมันในตัวของมันเอง

ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจะสอนถึงว่าให้เสียสละทานก่อน เทปกาว
ที่ปิดอยู่ที่ตาดึงมันออก แวนดึงมันออก ดึงออกๆ ดึงออกให้เห็นถึงความจริงใจ เราก็คือชีวิตหนึ่ง
เขาก็คือชีวิตหนึ่งใช่ไหม สังคมก็ต้องการความสุขทุกๆ คนใช่ไหม

การเสียสละทานเป็นการฝึกหัดหัวใจของเราให้ยอมรับความจริง ให้ยอมรับในปัญหา
สาธารณะที่ต่างๆ เสมอกัน พอเสมอกันขึ้นมาแล้ว ทาน คือ ภาวนา ทานนี้มีผลมาก ทานมีผล
มากเพราะเราทานแล้วเราได้คิด แล้วเราได้มีสติปัญญา เราได้มีจุดยืนของเรา

พอมีการทานมาวัดมาว่า ได้ฟังเทศน์ ได้ย้อนกลับมาชีวิตของเรา ด้วยจิตของเรา เราฟัง
ของเรา ถ้ามันมีประโยชน์ขึ้นมา มันดึงเทปกาวออก มันดึงแวนออก มันดึงออก แล้วที่นั่นมันก็มี
อารมณ์กับจิตแล้ว

ทาน คือ ภาวนา หัดภาวนาหายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โอ คำว่า “จิตที่เป็นอิสระ”
จิตที่เป็นอิสระ น้ำใสๆ ไม่ต้องเติมสีเติมกลิ่น ไม่ต้องไปเติมมัน ถ้าไม่เติม ไม่เติมอย่างไรละ ก็
ต้องกรองมันใช่ไหม ด้วยคำบริกรรมใช่ไหม หายใจเข้านี้ก็พุท หายใจออกนี้ก็โอ พยายามของเรา
ให้มันเป็นอิสระให้ได้

ถ้ามันเป็นอิสระได้ ดูสิ น้ำที่มันมีสีเจือปนอยู่ตลอดเวลา เรามีแต่ความคิด มีความผูกพัน
มีความยึดมันถือมันอยู่ตลอดเวลา วันไหนมันเป็นอิสระขึ้นมามันจะมีความสุขไหม วันไหนที่มัน
เป็นอิสระขึ้นมา จิตใจที่ยิ่งใหญ่ นะ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเกิดด้วยเวรด้วยกรรมนี้มันมี
ความยิ่งใหญ่ในตัวมันเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอน สอนให้มาประพฤติปฏิบัติ

ที่นี้ไง สอนเข้ามาให้ครองหัวใจของตบอง ให้รักษาหัวใจของตบอง ให้ดูแลหัวใจของตบอง ทำความสงบใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบแล้ว สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

พอจิตมันสงบ สงบเพราะอะไร เพราะกิเลสมันเบาบางลง กิเลสมันปล่อยอิสระชั่วคราว ถ้ามันใช้ปัญญาตบองนี้จะเป็นภาวนามยปัญญา ถ้ามันใช้ปัญญาตบองนี้ ตบองที่เป็นน้ำใสๆ ตบองที่ไม่เจือด้วยสีด้วยกลิ่น

แต่เวลาที่เราใช้ปัญญาๆ กันอยู่เนี่ยเราใช้ปัญญาเจือด้วยสีด้วยกลิ่น เจือด้วยสีด้วยกลิ่นก็เจือด้วยความชอบของเราเงิ “อันนี้เป็นธรรมะ อันนี้ไม่เป็น อันนี้สะตวก อันนั้นไม่สะตวก อาจารย์ของคณิดีกว่าอาจารย์ของคณูน” เนี่ยมันเจือด้วยสีด้วยกลิ่น มันไม่เป็นอิสระ ไม่เป็นภาวนาหรือ

ถ้ามันจะเป็นภาวนา หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ ให้ตรงนั้นให้มันเป็นความจริงขึ้นมา พอมันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้ามีอำนาจวาสนาขึ้นมา ถ้ามันเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงโดยที่น้ำใสๆ ไม่เจือด้วยสีด้วยกลิ่น

เจือด้วยสีด้วยกลิ่นคือกิเลส คือจิตตนิสัย คือความเห็นของตบอง คือความเห็นแก่ตัว ว่าอย่างนั้นเลย ทำทุกอย่างมีความเห็นแก่ตัว อยากได้ๆ อยากได้จนไม่ได้ อยากได้เพราะความอยากได้ตะครุบแต่เงา ตะครุบแต่สัญญาอารมณ์ ตะครุบแต่ความบอกเล่าของคนอื่น ตะครุบแต่สิ่งที่มีมันอยากจะได้ก่อน มันเลยไม่ได้ เพราะความอยากได้เลยไม่ได้

แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเราท่านสอนนะ วางให้หมด แล้วพยายามฝึกหัดของเรารขึ้นมา ใครปลูกต้นไม้ในไร่ในสวนของใคร ใครปลูกต้นไม้ปลูกพืชอย่างใดก็ได้กินอย่างนั้น เพราะเราปลูกขึ้นมาเอง เราเก็บขึ้นมาทำอาหารเอง เราได้กินของเราเอง

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรา เราฝึกหัดของเรา เราพิจารณาของเรา หน่อของพุทชะถ้ามันเกิดในใจของเรา เห็นไหม หน่อพุทชะ พุทชะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เนี่ยถ้าเป็นความจริงมันเป็นความจริงอย่างนี้ แล้วที่เราไปวัดไปวา กัน ไปวัดไปวาเพราะเหตุนี้ เราจะไม่มีไปชิงดีชิงเด่นกับใคร เราไม่ต้องชี้หลังเสือ เราไม่ต้องเอาไฟมาเผาผลาญใจของเรา เราไม่ต้องไปแข่งขันกับใคร ว่าทำบุญแล้วจะยิ่งใหญ่ ทำบุญแล้วจะครอบงำใคร ไม่มี

เขาทำเพื่ออะไรเพื่อวาง เพื่อปัญญาที่ยิ่งใหญ่ เพื่อคุมหัวใจดวงนี้ได้

หลวงตาท่านบอกว่า เวลาพิจารณาจบสิ้นไปแล้วมันไปได้ ๓ โลกธาตุ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันยิ่งใหญ่ ใจนี้ครอบงำ ๓ โลกธาตุ เพราะใจนี้เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม มัน ๓ โลกธาตุ แล้วใจที่ยิ่งใหญ่มันครอบงำหมดเลย นี่เริ่มต้นตั้งแต่ใจที่อ่อนแอ ใจที่ช่วยตัวเองไม่ได้ ใจที่ไม่รู้เห็นอะไรได้ พิจารณาไป ปฏิบัติไปถึงที่สุดแล้วนะ ดวงตาเห็นธรรม ธรรมในใจของตน สิ่งต่างๆ แบบนี้มันอยู่ที่เรา

ฉะนั้น สิ่งที่เราแสวงหาข้างนอกอันนี้มันเป็นเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอาศัยๆ ในเมื่อชีวิตต้องมีเครื่องอาศัย อาศัยสิ่งนั้นดำรงชีวิต ดำรงชีวิตไว้อยู่ที่ปัญญาของคนแล้ว เอาสมบัติโลก หรือสมบัติธรรม เอาความจริงหรือเอาความจอมปลอม เอาของหลอกหรือเอาของจริง แล้วของจริงไม่มีขาย ของจริงไม่มีในท้องตลาด ของจริงต้องซุกขึ้นมาจากใจของคนคนนั้น ใครมีชีวิตจิตใจซุกธรรมะขึ้นมาจากใจของตน เอวัง